

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

SOME ASPECTS OF PROBLEMS RELATED STUDIES

Захарченко Н. М., асистент, СумДУ, Суми
Zakharchenko N. N., assistant, SumSU, Sumy

Ми живемо в час, коло вища освіта в усьому світі швидко реформується. Реформується як за змістом, так і за формою. Причому реформа форми, тобто – навчального процесу – є сьогодні домінуючою стороною змін. Цей процес має привести до заміни старої форми забезпечення навчання для утвердження нового змісту.

Американські вчені Роберт Бар та Джон Так запропонували концепцію у якій студент стає об'єктом навчання, а викладач уже не стільки навчає, як допомагає вчитись студентові самостійно. Цю концепцію вони назвали «ною парадигмою вищої освіти». Стара парадигма – це здійснювати навчання, нова – навчити вчитись. За новою парадигмою викладачі створюють активне навчальне середовище для студентів, але самі зовсім не обов'язково повинні бути присутніми в окремих формах навчальної активності. Головне - сформувати потяг і творче відношення до навчання, створити для цього відповідні умови, організувати вмотивовану самостійну роботу.

В умовах входження України до європейського освітнього простору розуміння самостійної роботи студентів стає іншим. Самостійність у здобутті проявляється лише завдяки власній діяльності, з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересів, захопленості. Самостійність передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по новому підходити до вирішуваних питань, пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

Якщо ми зробимо невеличкий екскурс в історію зародження *проблемного навчання*, то побачимо, що ця технологія отримала розповсюдження в 20-30 роках, як за кордоном, так і СРСР („комплекс-проекти”), вона заснована на теоретичних положеннях американського філософа, психолога, педагога Дж. Дьюї.

Проблемне навчання - це така організація процесу навчання, в основі якої лежить утворення в навчальному процесі проблемних ситуацій, визначенні і вирішенні студентами проблем. Проблемне навчання полягає в тому, що у процесі розв'язання спеціально розробленої системи проблем і проблемних задач відбувається оволодіння досвідом творчої діяльності, творче засвоєння знань і способів діяльності, а отже і розвиток особистості, формування її пізнавальних і творчих здібностей.

Основними поняттями, проблемного навчання є: проблема, проблемна ситуація і проблемна задача.

Під *проблемною ситуацією* розуміють усвідомлені студентами інтелектуальні ускладнення в поясненні яких-небудь явищ або процесів, розв'язання яких потребує: проведення пошуків (самостійних або під керівництвом педагога). Тут важливо підкреслити, що суть інтелектуальних ускладнень полягає не в тому, що студент, наприклад, забув формулу і намагається її пригадати, а в тому, що ситуація породжує інформацію, яка знаходиться в протиріччі із попередніми знаннями цього студента. Таким чином, початок усякого мислення – в проблемній ситуації. Однак те, що є проблемним для одного, може не бути проблемним для іншого. Кожна людина бачить тим більше нерозв'язаних проблем, чим ширше коло її знань. Отже, проблемна ситуація характеризує певний психічний стан студента, що виникає під час виконання завдання і допомагає йому усвідомити суперечність між необхідністю виконати завдання і неможливістю здійснити це за допомогою наявних знань.

Створювати проблемні ситуації істотно допомагають так звані *проблемні задачі* (запитання), які спеціально конструюються з навчальною метою і включаються в певний момент у навчальний процес. Відповідь на репродуктивні питання спирається на відомі студентові знання, в тому випадку як для відповіді на проблемне питання знань у студента недостатньо. Але незважаючи на різницю між видами питань, завжди треба пам'ятати ряд вимог, що пред'являються до постановки питання.

Технологічна схема проблемного навчання така: викладач створює проблемну ситуацію, направляє студентів на її вирішення, організує пошук рішення. Таким чином, студент стає в позицію суб'єкта свого навчання і, як результат, у нього з'являються нові знання, він оволодіває новими способами дій. Важкість управління проблемним навчанням у тому, виникнення проблемної ситуації – акт індивідуальний, тому це вимагає від викладача використання диференційного та індивідуального підходу.

Проблемна ситуація – стан інтелектуального утруднення, коли людина не може досягнути мети (пояснити явище, розв'язати задачу), відомим способом і повинен шукати нові шляхи. Якщо у людини з'являється бажання знайти відповідь на нез'ясоване питання, говорять про *виникнення* проблемної ситуації. *Створення* проблемної ситуації має відношення до викладачів, тобто саме викладач за допомогою дидактичних засобів створює ситуацію утруднення в процесі навчання.

Як ми бачимо в наш часі під проблемним навчанням розуміється така організація навчальних занять, яка припускає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів по їх вирішенню, в результаті чого і відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками, уміннями та розвиток розумових здібностей. Проблемне навчання організовано на отриманні нових знань за допомогою розв'язання теоретичних і практичних проблем. Таке навчання допоможе студентові вмотивувати та організувати свою самостійну роботу.